

МЕЖДУШЕН ДОКЛАД

ЗА ДЕЙНОСТТА

НА “БЕСТТЕХНИКА ТМ – РАДОМИР” ПАД
гр. РАДОМИР

ПРЕЗ 2008 год.

Съдържание:		
№	Глава	Страница
1	Приходи и произведена продукция	2
2	Разходи	5
3	Финансови резултати	6
4	Осигуровки и данъци	6
5	Балансови показатели	7
6	Парични потоци	11
7	Основни икономически показатели за финансов анализ	12
8	Анализ на взаимоотношенията с клиенти и доставчици и на икономическите резултати	15
9	Основен капитал	17
10	Персонал, производителност и заплащане	18
11	Професионално обучение и повишаване на квалификацията	21
12	Подържане на здравословни и безопасни условия на труд	22
13	Екология и опазване на околната среда	23
14	Инвестиционна дейност	24
15	Качество на произвежданата продукция	26
16	Просрочени вземания и задължения и събирането им по съдебен ред	28
17	Увеличаване на кредитната експозиция	29
18	Дейност в областта на научните изследвания и проучвания	30
19	Движение на акциите	30
20	Заклучение	31

Настоящият доклад обхваща дейността на “Бесттехника ТМ-Радомир” ПАД, гр. Радомир през периода януари - декември 2008 година. Съдържанието на доклада е съобразено с условията на чл. 100о, ал. 4, т. 2 от Закона за публичното предлагане на ценни книжа и в чл.33 от Наредба №2 от 17.09.2003 г. за проспектите при публично предлагане и допускане до търговия на регулиран пазар на ценни книжа и за разкриването на информация от публичните дружества и другите емитенти на ценни книжа, както и Приложение №10 към същата наредба.

1. Приходи и произведена продукция

През отчетния период дружеството реализира приходи от продажби на промишлена продукция, приходи от продажби на неоперативни материални активи, приходи от наеми, приходи от продажби на технологични отпадъци, други приходи и финансови приходи не се отчитат. По същество всички приходи са brutния поток от икономически изгоди в резултат от обичайната дейност на дружеството, който води до увеличаване на собствения капитал.

Получените през отчетния период **приходи** в размер на **22 521 хил. лева** се разпределят по следния начин:

Наименование на приходите	Хил. лева	Относ. дял
Приходи от продажби на продукция	21 805	96,8%
Приходи от наеми	244	1,1%
Приходи от продажби на материали	15	0,1%
Приходи от продажби на дълготрайни активи	49	0,2%
Приходи от продажби на стружки и технологични отпадъци	198	0,9%
Заприходяване на дълготрайни материални активи	97	0,4%
Други приходи	91	0,4%
Финансови приходи	22	0,1%
Общо приходи	22 521	100,0%

Приходите от продажби на продукция формират преобладаващата част от приходите.

22 % от произведената и експедирана продукция през годината е предназначена за чуждестранни клиенти.

Основните видове изделия по клиенти са посочени в таблицата на следващата страница.

№ по ред	К л и е н т и	Наименование на продукцията	Стойност (хиляди лева)	Относителен дял
1	Солвей Соди АД	Възли за поточна линия за производство на калцинирана сода(Сушилен барабан, Гранулатор и други)	7444	34,14%
2	OUTOTEC - Финландия	Мелници за рудодобива и обогатяване на руди	2987	13,70%
3	"Alstom Bulgaria" ЕООД	Съоръжения за сероочистващи инсталации за топлоелектроцентрали	1163	5,33%
4	Howden Ventilatoren GmbH (Чрез Бесттехника ЕООД)	Тяло вентилаторно и дифузори за промишлена вентилаторна инсталация	1054	4,83%
5	Voith Siemens Hydro Power Generation и Voith Siemens Hydro Kraftwerktechnik- Австрия/Германия (Чрез Бесттехника ЕООД и директни поръчки)	Възли за хидравлични турбини за водноелектрически централи	801	3,67%
6	"Радомир Метал Индъстрийз" АД	Оборудване за черната металургия; корпуси на трошачки за рудодобива	780	3,58%
7	"Чугунолеене" - Ихтиман (чрез Бесттехника ЕООД)	Кран мостов 50/10 т и леярски каси	678	3,11%
8	"Девня Цимент" АД	Оборудване за добив на цимент	596	2,73%
9	Duro Felguera Plantas Industriales - Испания	Портални пристанищни кранове - 2 броя	265	1,22%
10	Различни кариери за добив на инертни материали	Трошачно-мелещо оборудване (трошачки, подаватели, питатели, сита) за производство на кариерни материали	334	1,53%
11	WENUTEC GmbH (чрез Бесттехника ЕООД)	Изпитателен стенд и траверса за АЕЦ	312	1,43%
12	Марин Маринов МСМ	Зъбни венци и ремонт на кофа за багер	224	1,03%
13	Kocks Crane International - Германия	Кранови колички	209	0,96%
14	Холсим България АД	Вентилатор за обезпрашителна инсталация на ТЕЦ	203	0,93%
15	АЕЦ Козлодуй (Чрез Бесттехника ЕООД)	Компоненти за мостов кран	195	0,89%
16	Leitner - Италия	Метални рами за вятърни генератори	193	0,89%
17	Вулкан (чрез Бесттехника ЕООД)	Зъбен венец за задвижване на циментова пещ	135	0,62%

№ по ред	К л и е н т и	Наименование на продукцията	Стойност (хиляди лева)	Относителен дял
18	Агрополихим АД (Чрез Бесттехника ЕООД)	Изпарител за амоняк и други	132	0,61%
19	Еврометал ООД - Перник	Металургично оборудване	128	0,59%
20	Mecamidi (чрез Бесттехника ЕООД)	Направляваща лопатка за водна турбина	120	0,55%
21	Мино - Италия (чрез Бесттехника ЕООД)	Резервни части за черната металургия	119	0,55%
22	Бесттехника ЕООД	Зъбни колела за кранове; Механообработка на различни детайли	109	0,50%
23	Staal Intermediaris Hagestein bv - Холандия	Барабани за портални пристанищни кранове	91	0,42%
24	Alstom Power Romania	Детайли за водна турбина	79	0,36%
25	Бесттехника ЕООД (за АЕЦ "Козлодуй")	Ремонт на редуктор за АЕЦ	72	0,33%
26	Комбинат за цветни метали - Пловдив	Тръбна пещ за цветни метали	70	0,32%
27	Плевенски цимент	Ремонт на различни възли от линия за производство на цимент	66	0,30%
28	Институт за ядрени изследвания и ядрена енергетика	Компоненти за мостов кран	59	0,27%
29	Пристанище Лом (чрез Бесттехника ЕООД)	Кранови компоненти	50	0,23%
30	Стомана Индъстри	Металургично оборудване: Опорна падушка, винт нажимен- модификация	36	0,17%
31	Макстил АД - Македония	Шини за транспорт на готов прокат към прокатни станове	30	0,14%
32	Блусий Марийн Сървисиз	Вал зъбно колело за корабен двигател	29	0,13%
33	Хранмаш	Зъбен венец	24	0,11%
34	Бамекс АД	Механообработка на детайли	21	0,10%
35	PROGECO	Термообработка на цистерни	19	0,09%
36	Други клиенти	Възли, детайли и резервни части за производствени машини и оборудване	2978	13,66%
В С И Ч К О			21 805	100,0%

2. Разходи

Разходите са в размер на **22 002 хил. лева** и са свързани предимно с обслужването на текущата производствена дейност на дружеството. Основната част от тези разходи са за материали, заплати, осигуровки, външни услуги и амортизации, пряко свързани с дейността.

Размерът и структурата на **разходите за дейността** през 2008 година са както следва:

Наименование на разходите	Хил. лева	Относ. дял
Разходи за материали	11 138	50,6%
Разходи за външни услуги	2 419	11,0%
Разходи за амортизации	1 437	6,5%
Разходи за заплати и възнаграждения	5 523	25,1%
Разходи за осигуровки	1 031	4,7%
Балансова стойност на продадени активи	182	0,8%
Увеличение на запасите от продукция и незавършено производство (отрицателна величина)	-511	-2,3%
Разходи за командировки	33	0,1%
Представителни разходи	7	0,0%
Еднократни данъци	31	0,1%
Съдебни такси и други юридически разходи	11	0,0%
Неустойки по договори	212	1,0%
Административни актове	144	0,7%
Други разходи	32	0,1%
Разходи за придобиване и ликвидация на материални активи по стопански начин	-1 030	-4,7%
Разходи за лихви	1 248	5,7%
Банкови такси и комисионни	95	0,4%
Общо разходи	22 002	100,0%

Разходите за персонала (заплати и осигуровки) нарастват близо един и половина пъти спрямо същия период на предходната година.

Съвкупността от готова продукция и незавършено производство нараства с 511 хил. лева. Това нарастване е отразено със знак минус като сума с корективен характер в отчета за разходите.

Разходите за лихви през 2008 година са в размер на 1 248 хил. лева. 481 хил. лв. са лихвите по ползвания банков кредит от „ОББ“ АД. 317 хил. лв. са лихви върху обединените и разсрочени публични задължения. Останалите 450 хил. лв. са начислени лихви върху задължения по лизингови договори, лихви по задължения към доставчици и лихвени задължения към митница.

При влагането им в производството, материалните запаси се отчитат по тяхната историческа цена, която се идентифицира с доставната им стойност. Последната включва всички разходи, свързани с доставянето на стоково-материалните запаси до сегашното им местоположение и състояние. В дружеството е възприет метода на "средно претеглена цена" за изписване на стоково-материалните ценности.

Разпределянето на постоянните общопроизводствени разходи се извършва на базата на нормалния капацитет на производствените мощности, поради което в дружеството като база за разпределение са възприети изработените нормочасове по технология и групи машини и дейности. Като нормален годишен капацитет за "Бесттехника ТМ-Радомир" ПАД са приети 390 хиляди нормочаса. Изработените през годината 307 хиляди нормочаса съответстват на 79% от нормативно приетия производствен капацитет. Средното натоварване на производствените мощности за 2007 год. при произведени 280 хиляди нормочаса е 72 % от производствения капацитет, т. е. подобрението е 7 базисни пункта.

Дружеството води своето текущо счетоводство и изготвя финансовите си отчети в съответствие с изискванията на българското счетоводно търговско и данъчно законодателство. Като публично дружество, "Бесттехника ТМ-Радомир" прилага Международните стандарти за финансови отчети.

3. Финансови резултати

При приходи 22 521 хил. лева и разходи 22 002 хил. лева се получава **счетоводна печалба** в размер на **519 хил. лева**.

След преобразуването на счетоводната печалба, съгласно изискванията на Закона за корпоративното подоходно облагане, се получава **финансов резултат след данъчно преобразуване, равен на нула**. На тази база **корпоративен данък не се дължи**.

За четвърта поредна година дружеството е на печалба.

4. Осигуровки и данъци

Данъкът върху добавената стойност през отчетния период е начисляван редовно. Дължимият ДДС е превеждан редовно и в срок. За 2008 год. начисленият данък върху продажбите е 4 130 хил. лв. Начисленият ДДС за покупките е 3 528 хил.лв. Размерът на ДДС по вътрешнообщностните придобивания е 865 хил.лв. В края на годината ДДС за възстановяване е в размер на 351 хил.лв.

Осигуровките върху начисляваните заплати и възнаграждения са осчетоводявани редовно. Дължимите осигурителни вноски върху възнагражденията са превеждани с известни закъснения. Начислените, като разходи през този период осигуровки върху заплатите и възнагражденията, както за сметка на дружеството така и за сметка на лицата, са в размер на 1 513 хил. лева. През отчетния период задълженията към социалното осигуряване нарастнаха с 484 хил. лева спрямо 30.09.2008 год. и към 31.12.2008 год. те са в размер на 1 227 хил. лева. Част от сумата е с настъпил падеж и е дължима както

върху изплатени заплати и аванси, така и върху неизплатените заплати за м. ноември. **Данъкът върху доходите** е начисляван редовно и е дължим върху изплатените възнаграждения и заплати. Дължимият такъв се превежда с известни закъснения. Начисленият през годината подоходен данък е в общ размер на 428 хил.лв. Като вземем предвид 126 хил.лв., дължими от 2007 г. и платения през годината подоходен данък от 233 хил.лв., в края на годината дължимият такъв е 321 хил. лева. През годината са начислявани редовно **еднократните данъци**, както и **местните данъци и такси**. Към 31.12.2008 год. размерът на дължимите суми по тези данъци и такси е 12 хил. лева.

5. Балансови показатели

Баланс - Активи

Размер и структура на активите на баланса към 31.12.2008 година

Наименование на активите	Хил. лева	Относ. дял
Дълготрайни материални активи, в това число:	28 756	53.5%
• земи (терени)	213	0.4%
• сгради и конструкции	17 670	32.9%
• машини и оборудване	5 738	10.7%
• съоръжения	1 841	3.4%
• транспортни средства	328	0.6%
• други дълготрайни материални активи	30	0.1%
• разходи за придобиване и ликвидация на ДМА	2 936	5.5%
Нематериални дълготрайни активи (програмни продукти)	1	0.0%
Дългосрочни финансови активи	40	0.1%
Материални запаси, в това число:	16 148	30.1%
• материали	8 422	15.7%
• продукция	2 302	4.3%
• стоки	3	0.0%
• незавършено производство	5 421	10.1%
Краткосрочни вземания, в това число:	8 760	16.3%
• вземания от клиенти и доставчици	3 977	7.4%
• вземания от свързани предприятия	1 413	2.6%
• предоставени аванси		0.0%
• данъци за възстановяване	439	0.8%
• други краткосрочни вземания	2 931	5.5%
Парични средства	20	0.0%
Разходи за бъдещи периоди	1	0.0%
Сума на Актива	53 726	100.0%

Дълготрайните (нетекущи) материални активи (имоти, машини, съоръжения, оборудване и други) са с отчетна (първоначална) стойност 43 028 хил. лева в края на годината. Набраното изхабяване към 31.12.2008 год. е 18 208 хил. лева. Тяхната балансова (остатъчна) стойност към 31.12.2008 год. е 25 820 хил. лева.

През годината са продадени:

- сгради с отчетна стойност 239 хил. лева;
- машина с отчетна стойност 3 хил. лева.

През годината са заприходени:

- машина и съоръжения за 846 хил. лева.
- Транспортни средства за 328 хил. лева.

От дълготрайните материални активи (имоти, машини, съоръжения, оборудване и други) с най-голяма стойност са:

- Сградите и конструкциите - първоначална (отчетна) стойност 25 276 хил. лева и остатъчна (балансирана) стойност 17 670 хил. лева;
- Машините и оборудването - първоначална (отчетна) стойност 14 658 хил. лева и остатъчна (балансирана) стойност 5 738 хил. лева.

Дългосрочните (нетекущи) нематериални активи представляват счетоводни програмни продукти с първоначална (отчетна) стойност 8 хил. лева и остатъчна (балансирана) стойност 1 хил. лева.

Дългосрочните (нетекущи) финансови активи са на стойност 40 хил. лева и се формират, както следва:

- 3 420 лева - акционерно участие с 1 437 акции (номинална стойност 14 370 лева) в "МЕТЕКО" АД, гр. София. Същите представляват 6,15% от капитала на дружеството;
- 3 150 лева - акционерно участие с 3 150 акции (номинална стойност 3 150 лева) в "ТМ-София 99" АД, гр. София. Същите представляват 4,98% от капитала на дружеството;
- Компенсаторни инструменти с номинал 33 225 лева.

Материалните запаси, които към 31.12.2008 год. са в размер на 16 148 хил. лева, се формират от следните активи:

- Материали на склад - 8 422 хил. лева. Увеличили са се с 2 192 хил. лева в сравнение с началото на годината;
- Готова продукция - 2 302 хил. лева. Същата се увеличава с 390 хил. лева в сравнение с 31.12.2007 година;
- Незавършено производство - 5 421 хил. лева. Нараства с 121 хил. лева в сравнение с началото на годината, когато е 5 300 хил. лева;
- Стоките са с непроменен размер от началото на годините и са 3 х. лв. .

Краткосрочните (търговски и други) вземания, които към 31.12.2008 год. са в размер на 8 760 хил. лева, са се увеличили с 2 851 хил. лева от началото на годината и се формират от следните активи:

- Вземания от клиенти – 3 977 хил. лева;
- Вземания от свързани предприятия – 1 473 хил. лева;

• Данъци за възстановяване - 439 хил. лева. Увеличение със 104 хил. лева от началото на годината. Салдото към 31.12.2008 год. представлява:

- Временни данъчни разлики – 69 хил. лева;
- Други данъци - 370 хил. лева;

• Други краткосрочни вземания - 2 931 хил. лева. Същите се увеличават с 1 094 хил. лева. Размерът им в края на деветмесечието се формира от:

- разчети с клиенти по нефактуриран приход - 1 400 хил. лева;
- подотчетни лица - 899 хил. лева;
- платени първоначални вноски по лизинг – 340 хил. лева;
- дадена временна финансова помощ – 100 хил. лева;
- други - 192 хил. лева.

Баланс – Собствен капитал и пасиви

Размер и структура на собствения капитал и пасивите на баланса към 31.12.2008 година:

Наименование на пасивите	Хил. лева	Относ. дял
Основен капитал	1 756	3,3%
Резерви	16 135	30,0%
Финансов резултат, в това число:	517	1,0%
• <i>неразпределена печалба от минали години</i>	0	0,0%
• <i>непокрита загуба от минали години</i>	-2	0,0%
• <i>текуща печалба/загуба</i>	519	1,0%
Нетекущи пасиви (дългосрочни задължения), в това число:	9 879	18,4%
• <i>обединени и разсрочени задължения към бюджета и социалното осигуряване, включително лихви</i>	9 080	16,9%
• <i>задължения по ЗУНК</i>	171	0,3%
• <i>задължения по лизингови договори</i>	628	1,2%
Текущи пасиви (краткосрочни задължения), в това число:	25 439	47,3%
• <i>задължения към финансови предприятия - по кредитна линия от "ОББ" АД</i>	7 225	13,4%
• <i>задължения към доставчици и клиенти</i>	12 224	22,8%
• <i>задължения към свързани предприятия</i>	2 553	4,8%
• <i>задължения към персонала</i>	1 453	2,7%
• <i>задължения към осигурителни предприятия</i>	1 227	2,3%
• <i>данъчни задължения</i>	389	0,7%
• <i>други краткосрочни задължения</i>	361	0,7%
• <i>приходи за бъдещи периоди</i>	7	0,0%
Сума на Пасива	53 726	100,0%

Като цяло **собственият капитал** на дружеството към 31.12.2008 г. е в размер на **18 408 хил. лв.** спрямо 20 442 хил.лв. в началото на периода. Той намалява с 2 034 хил. лева в края на отчетния период. Това е като резултат от намалението с 2 551 хил.лв. на отписани вземания от свързани предприятия и увеличението с печалбата в размер на 519 хил.лв.

Резервите са на стойност 16 135 хил. лева. Те са формирани както следва:

- Общите резерви намаляват на 15 840 хил. лева спрямо 26 009 хил. лева. в началото на годината, като резултат от разпределение на неразпределената печалба от минали гони в размер на 3 761 хил.лв., покриване на непокритата загуба от минали години в размер на 11 379 хил.лв. и посоченото в горния абзац намаление от 2 551 хил.лв. на отписани вземания от свързани предприятия.

- Другите резерви са 295 хил. лева. Те са в размер на 10 на сто от печалбата за последните три години и са заделени съгласно изискванията на търговското законодателство.

Дългосрочните задължения към 31.12.2008 год. намаляват с 527 хил. лева и са 9 879 хил. лева.

- Основната част от тях (9 080 хил. лева) представляват обединените и разсрочени от Министерския съвет задължения към Бюджета и към Националния осигурителен институт. Разсрочването е за осем години и включва както главници, така и лихви, начислени към края на 2003 година. От общата сума са намалени извършените плащания по погасителния план и отписаните задължения поради изтекъл давностен срок;

- Главницата на задълженията по ЗУНК е в размер на 171 хил.лв
- Останалите 628 хил. лева са задължения към лизингови компании във връзка с доставени машини, производствено оборудване и транспортни средства.

Краткосрочни задължения

Задълженията към "ОББ" АД са в размер на 7 225 хил. лева и са по договорена кредитна линия.

Задълженията към доставчици и клиенти и свързани предприятия през годината се увеличават от 11 522 хил. лева към 31.12.2007 год. на 17 924 хил. лева в края на годината. Тези задължения се подразделят на:

- Задължения към доставчици - 14 777 хил. лева;
- Получени аванси от клиенти, включително свързани предприятия - 3 147 хил. лева.

Задълженията към персонала са в размер на 1 453 хил. лева. Тази сума се формира от:

- Начислени заплати за месеците ноември и декември 2008 год. Включва остатъка за изплащане след получаването на аванса в средата на съответния месец и 30% частично изплатена заплата м.ноември - 753 хил. лева;

- Неизплатени заплати на напуснали работници за минали периоди (2003 и 2004 години) - 112 хил. лева;

- Начислени суми за неизползван платен отпуск от минали години - 582 хил. лева;

- Депонирани заплати - 6 хил. лева.

Задълженията към социалното осигуряване към 31.12.2008 год. са 1 227 хил. лева. Част от тях са начислени върху заплатите за ноември и декември 2008 година, и следователно не са с настъпил падеж.

Задълженията към бюджета от началото на годината се увеличават със 74 хил. лева и към 30.09.2008 год. същите са 389 хил. лева. Тези задължения се разпределят както следва:

- Данък върху доходите на персонала - 321 хил. лева;
- Алтернативни данъци - 68 хил. лева.

Другите краткосрочни задължения намаляват от 369 хил. лв. на 31.12.2007 год. до 361 хил. лв. на 31.12.2008 година. Формират се от:

- Лихви - 302 хил. лева;
- Задължения по съдебни спорове - 35 хил. лева;
- Други кредитори - 24 хил. лева;

6. Парични потоци

“Бесттехника ТМ-Радомир” ПАД е възприело прекия метод за представяне на движението на паричните средства в отчета за паричните потоци. В този отчет се отразяват измененията, настъпили в паричните средства на дружеството, в резултат на извършени сделки и операции през отчетния период. Паричните потоци са входящите постъпления и изходящите плащания на парични средства и парични еквиваленти.

Движение на паричните средства през 2008 година

> налични парични средства в началото на годината	—	14 х. лв.
> парични постъпления през годината	—	22 420 х. лв.
> парични плащания през годината	—	22 414 х. лв.
> налични парични средства в края на годината	—	20 х. лв.

Постъпления

Размер и структура на постъпленията по отчета за паричния поток

Паричните постъпления през периода представляват основно плащания от клиенти - 20 902 хил. лева. Постъпленията от заеми през периода са 1 374 хил. лева. Останалите 144 хил. лева са постъпления от подажба на дълготрайни активи.

Наименование на постъпленията	Хил. Лева	Относ. дял
Постъпления от търговски контрагенти	20 902	93.23%
Постъпления от продажба на дълготрайни активи	144	0.64%
Постъпления от заеми	1 374	6.13%
Всичко постъпления	22 420	100.0%

Плащания

Плащанията са предимно във връзка с осигуряването на текущата производствена дейност и свързаните с нея преки, общопроизводствени и административни разходи.

Размер и структура на плащанията по отчета за паричния поток:

Наименование на плащанията	Хил. лева	Относ. дял
Плащания на търговски контрагенти	15 786	70,43%
Плащания на трудови възнаграждения, осигуровки и данъци върху тях	3 960	17,67%
Други плащания за основната дейност	738	3,29%
Плащания за дълготрайни активи	667	2,98%
Платени заеми	391	1,74%
Платени лихви, такси, комисионни по заеми с инвестиционно предназначение	872	3,89%
Всичко плащания	22 414	100,00%

7. Основни икономически показатели за финансов анализ

А. Показатели за рентабилност.

Характеризират ефективността на приходите от продажби, на капитала, на реалните активи и пасиви. Изразяват се с коефициент:

а) Коефициент на рентабилност на приходите от продажби

$$K_{рпп} = \frac{\text{Финансов резултат}}{\text{Нетни приходи от продажби}} = \frac{519}{22\,499} = 0.023$$

б) Коефициент на рентабилност на собствения капитал

$$K_{рск} = \frac{\text{Финансов резултат}}{\text{Собствен капитал}} = \frac{519}{18\,408} = 0.028$$

в) Коефициент на рентабилност на пасивите

$$K_{рп} = \frac{\text{Финансов резултат}}{\text{Пасиви}} = \frac{519}{35\,318} = 0.015$$

г) Коефициент на капитализация на активите

$$K_{ка} = \frac{\text{Финансов резултат}}{\text{Сума на реалните активи}} = \frac{519}{53\,726} = 0.010$$

Коефициентите на рентабилност се изчисляват на годишна база за пълен отчетен период и съгласно изискванията на икономическата теория следва да

бъдат със стойност не по-малка от 0,05 за добре работещо предприятие. Коефициентите на рентабилност са положителни величини, когато финансовият резултат е печалба, и показват темповете на възвращаемост на капитала.

Коефициентите на рентабилност като цяло на дружеството за 2008г. са влошени спрямо предходната година. Същите са по-ниски от минимално допустимите за добре работещо предприятие като показват по-слаба възвращаемост спрямо 2007 г..

Б. Показатели за ефективност

Тези показатели характеризират съотношението на приходите и разходите. Изчисляват се в коефициент.

а) Коефициент на ефективност на разходите

$$K_{ep} = \frac{\text{Приходи}}{\text{Разходи}} = \frac{22\,521}{20\,659} = 1.090$$

б) Коефициент на ефективност на приходите

$$K_{ep} = \frac{\text{Разходи}}{\text{Приходи}} = \frac{20\,659}{22\,521} = 0.917$$

Коефициентите на ефективност са съпоставими с тези от 2007г., съответно 1,106 и 0,904. Коефициентът на ефективност на приходите от обичайната дейност следва да бъде със стойност не по-голяма от 0,95 според икономическите изисквания за добре работещо предприятие.

В. Показатели за ликвидност

Показателите за ликвидност са количествени характеристики на способността на предприятието да изплаща текущите си задължения с наличните краткотрайни активи.

а) Коефициент на обща ликвидност

$$K_{ол} = \frac{\text{Краткотрайни активи}}{\text{Краткосрочни задължения}} = \frac{24\,929}{25\,432} = 0.98$$

б) Коефициент на бърза ликвидност

$$K_{бл} = \frac{\text{Краткоср. взем.} + \text{Краткоср. инвест.} + \text{Парични средства}}{\text{Краткосрочни задължения}} = \frac{8\,781}{25\,432} = 0.35$$

в) Коефициент на незабавна ликвидност

$$K_{нл} = \frac{\text{Краткосрочни инвестиции} + \text{Парични средства}}{\text{Краткосрочни задължения}} = \frac{21}{25\,432} = 0.0008$$

г) Коефициент на абсолютна ликвидност

$$K_{ал} = \frac{\text{Парични средства}}{\text{Краткосрочни задължения}} = \frac{21}{25\,432} = 0.0008$$

Коефициентът на обща ликвидност (0,98) е по-малък от теоретичния норматив за добре работещо предприятие, а именно 2,00. В края на предходната година този коефициент е 1,16.

За предходната година коефициентът на бърза ликвидност беше 0,43. Към 31.12.2008 год. същият е 0,35.

Коефициентите за незабавна ликвидност и абсолютна ликвидност са идентични както 2007 година.

Г. Показатели за финансова автономност

Показателите за финансова автономност са количествени характеристики на степента на финансовата независимост на предприятието от кредиторите.

а) Коефициент на платежеспособност

$$K_{плс} = \frac{\text{Собствен капитал}}{\text{Пасиви}} = \frac{18\,408}{35\,318} = 0.521$$

б) Коефициент на задлъжнялост

$$K_з = \frac{\text{Пасиви}}{\text{Собствен капитал}} = \frac{35\,318}{18\,408} = 1.919$$

Получените коефициенти се влошават, което се дължи основно на нарастване задълженията към доставчици и нарастване на банковите заеми от ОББ. Коефициентът на платежеспособност следва да бъде със стойност не по-малка от 0,5 съгласно икономическата теория.

Д. Показатели за обръщаемост на материалните запаси

Показателите за обръщаемост на материалните запаси характеризират ефективността от използването им. Материалните запаси са краткотрайни активи и колкото по-късо е времето на един оборот, толкова по-добра е ефективността от тяхното използване.

Колкото по-малко средства са ангажирани в материални запаси, толкова по-добра е и ликвидността.

а) Времетраене на един оборот в дни

$$V_{еод} = \frac{\text{Средна наличност на МЗ} \times 360}{\text{Нетен размер на приходите от продажби}} = \frac{14\,797 \times 360}{22\,499} = \frac{237}{\text{дни}}$$

Показателят отразява за колко дни материалните запаси правят един оборот.

Сумата на средната наличност на материални запаси се изчислява чрез използване на средна хронологична величина на база наличностите в началото и в края на всеки месец от периода.

Този показател не е благоприятен за предприятието, като времетраенето на един оборот от 219 дни за 2007 г. е нарастнал на 237 за 2008 г..

б) Брой на оборотите, които извършват материалните запаси

$$BO_{мз} = \frac{\text{Нетен размер на приходите от продажби}}{\text{Средна наличност на материалните запаси}} = \frac{22\,499}{14\,797} = 1,52$$

Този показател характеризира обращаемостта на материалните запаси. Коефициентът не е благоприятен и се влошава спрямо предходната година, когато същият е 1,64.

в) Заетост на материалните запаси

Показателят определя сумата на материалните запаси, която обслужва един лев от нетния размер на приходите.

$$Z_{мз} = \frac{\text{Средна наличност на материалните запаси}}{\text{Нетен размер на приходите от продажби}} = \frac{14\,797}{22\,499} = 0,66$$

Показателят се влошава в сравнение с края на предходната година, когато е равен на 0,61, но се подобрява спрямо полугодieto, когато е със стойност 1,71.

8. Анализ на взаимоотношенията с клиенти и доставчици и на икономическите резултати

В настоящата глава се прави обяснение на икономическото състояние на „Бесттехника ТМ-Радомир” ПАД към 31.12.2008 година.

8.1 Нарастване на вземанията

№ по ред	Показатели	хил. лева		
		31.12.2007г.	31.12.2008	Изменение (к.4-к.3)
1	2	3	4	5
1	Вземания от клиенти и от доставчици	3 227	3 977	750
1.1.	Вземания от клиенти	1 597	3 977	2 380
1.2.	Предоставени аванси на доставчици	1 630	0	-1 630

№ по ред	Показатели	31.12.2007г.	31.12.2008	Изменение (к.4-к.3)
2	Вземания от свързани предприятия	2 596	1 413	-1 183
2.1.	Вземания от свързани предприятия	2 596	1 413	-1 183
2.2.	Предоставени аванси на свързани предприятия	0	0	0
I.	Общо вземания по търговски взаимоотношения (р.1+р.2)	5 823	5 390	-433
I.1.	Вземания по търговски взаимоотношения	4 193	5 390	1 197
I.2.	Предоставени аванси по търговски взаимоотношения	1 630	0	-1 630

Вземанията на дружеството от клиенти нарастват с 1 197 хил. лева, а предоставените аванси на доставчици намаляват с 1 630 хил. лева. Като цяло, вземанията по търговски взаимоотношения намаляват с 433 хил. лева от началото на годината.

8.2 Нарастване на задълженията

хил. лева				
№ по ред	Показатели	31.12.2007г.	31.12.2008	Изменение (к.4-к.3)
1	2	3	4	5
11	Задълженията към доставчици и клиенти	8 242	12 224	3 982
11.1.	Задължения към доставчици	3 079	12 224	9 145
11.2.	Получени аванси от клиенти	5 163	0	-5 163
12	Задълженията към свързани предприятия	3 280	2 553	-727
12.1.	Задълженията към свързани предприятия	610	2 553	1 943
12.2.	Получени аванси от свързани предприятия	2 670		-2 670
II.	Общо задължения по търговски взаимоотношения (р.11+р.12)	11 522	14 777	3 255
II.1.	Задължения по търговски взаимоотношения	3 689	14 777	11 088
II.2.	Получени аванси по търговски взаимоотношения	7 833	0	-7 833

От горната таблица се вижда, че задълженията по търговски взаимоотношения нарастват със 3,26 млн. лева от началото на годината и достигат число от 14,78 млн. лева. Срещу тези задължения в актива на баланса стои продукцията на различни етапи от производствения цикъл като материали, незавършено производство и готови изделия за експедиране. Тези три компонента са в общ размер от 16,1 млн. лева.

Именно продължителността на производствения цикъл в дружеството обуславя големите размери както на материалните запаси, така и на стоящите срещу тях задължения към търговски контрагенти:

➤ Разработване на конструктивната и технологична документация и доставка на основни материали. На този етап съответстват предимно наличните материали на склад. В края на година те са 8,4 млн. лева. От тях следва да извадим обездвижените материални запаси, които са близо 1 млн. лева. Остават 7,4 млн. лева, ангажирани в подготвителния етап от производствения цикъл;

➤ Вторият етап е основен и включва самия производствен процес: от разкрояването на стоманените профили, през механообработката и заварочно-монтажните дейности, до антикорозионната обработка и боядисването. На този етап съответства незавършеното производство. В края на година същото е в размер на 5,4 млн. лева;

➤ Последният етап е свързан с подготовката на изделията за експедиция – транспортна опаковка и изчакване в склад готова продукция на транспорта. В стойностно изражение този етап се равнява на 2,3 млн. лева готова продукция.

Като цяло, производственият цикъл е ангажирал 15,1 млн. лева към 31.12.2008 година (сумата не включва обездвижените материални запаси).

8.3 Печалба

В края на 2008 година дружеството отчита печалба в размер на 519 хил. лева.

Основната причина за по-малкия размер спрямо 2007г. е дългия производствен цикъл на преобладаващата част от изделията. В процеса на производствената дейност (посочените в горната точка три етапа) тези изделия се отчитат само със своята производствена себестойност. Тя включва преките разходи за материали и труд + общопроизводствените разходи. При формирането на цената участват още административните разходи, финансовите разходи и печалбата. Вземайки предвид и тази група финансови елементи, формиращи продажната цена, следва срещу ангажираните в производството 15,1 млн. лева, да бъдат получени около 23,0 млн. лева от клиентите при реализацията. Разликата е 7,9 млн. лева, като от нея следва да се извади:

➤ изменението на запасите от незавършено производство – увеличение от 5,4 млн. лева;

➤ разходите за придобиване на дълготрайни материални активи по стопански начин – 1,2 млн. лева;

➤ отчетената печалба – 0,5 млн. лева /със знак - /.

Като цяло, изваждайки от 7,9 млн. лева горните 6,1 млн. лева получаваме 1,8 млн. лева. Толкова щеше да бъде печалбата за годината, ако продукцията беше експедирана. Следователно, ако производственият цикъл беше достатъчно кратък, към 31.12.2008 година дружеството щеше да отчита счетоводна печалба в размер на 1,8 млн. лева.

9. Основен капитал

Брой регистрирани акции - 1 755 764

Брой платени акции - 1 755 764

Номинална стойност на една акция - 1 лев

Права, преференции и ограничения - Няма особености

Ограничения при разпределянето на дивидентите и увеличаването на капитала - няма ограничения.

Няма изкупени собствени акции. Няма акции, държани от дъщерни или асоциирани предприятия.

Разпределението на собствеността на акциите към края на четвъртото тримесечие няма съществена промяна с края на третото тримесечие на 2008 год., а именно:

• “Бесттехника и Ко” ООД, гр. София	-	1 387 498 броя или	79,03%
• “ТМ-София 99”/ТМ-РМД 99/ АД, гр.София	-	87 000 броя или	4,96%
• ЕТ “Денис-Елена Коцева”, гр. София	-	85 000 броя или	4,84%
• „Галакси Пропърти Груп” ООД	-	63 668 броя или	3,63%
• “Първа инвестиционна банка” АД	-	15 122 броя или	0,86%
• Други юридически лица	-	994 броя или	0,05%
• Индивидуални акционери	-	116 482 броя или	6,63%

Пазарната цена на една акция средно за четвъртото тримесечие на 2008 година е около 5,90 лева.

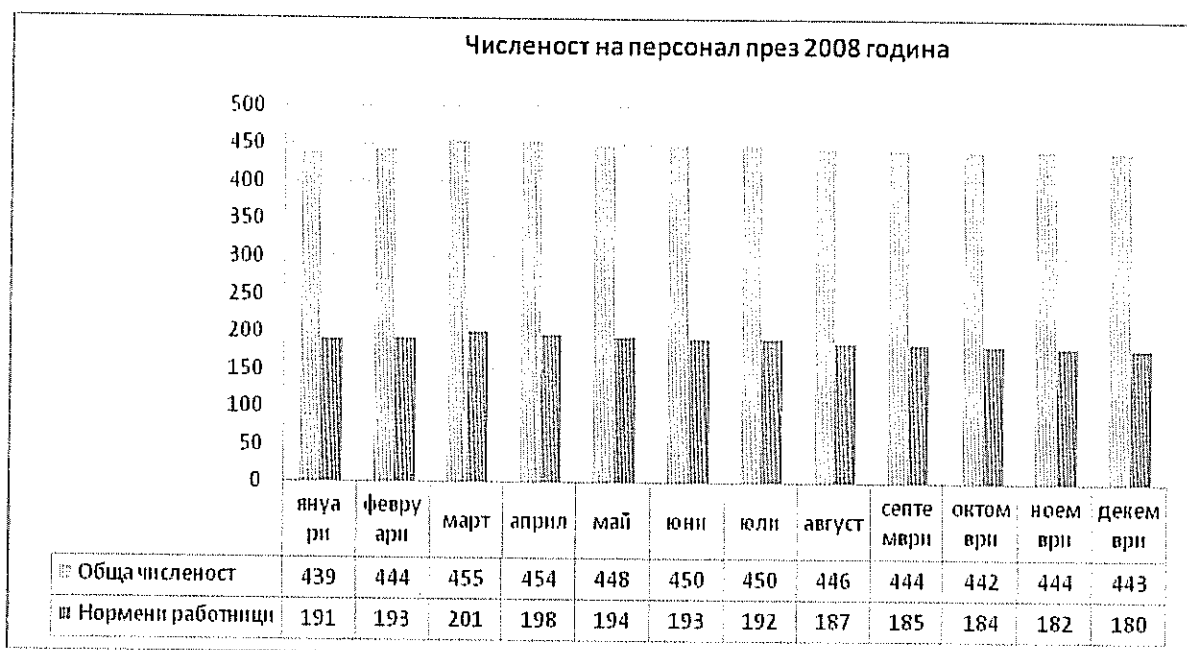
10. Персонал, производителност и заплащане

Средносписъчният брой на персонала за 2008 год. е 447 човека, от които 190 основни производствени работници, работещи на трудови норми. Спрямо средносписъчния брой на персонала за предходната година същият се е увеличил с 24 човека. Средносписъчният брой на основните нормени производствени работници за 2007 год. е 181 човека. През 2008 год. основните производствени работници са се увеличили с 9 човека и тяхната средна численост достига 190 човека.

Като цяло движението на персонала през цялата 2008 год. е посочено в долната таблица.

Категория персонал	Численост на 01.01.2008г.	Постъпили през годината	Напуснали през годината	Численост на 31.12.2008г.	Средно-списъчен състав
Основни нормени работници	186	58	64	180	190
Ненормен персонал	259	62	51	270	257
Персонал - общо	445	120	115	450	447

Изменението на числеността по месеци е дадено на следващата графика.

От посочените данни се вижда, че числеността на персонала се увеличава през първо полугодие, намалява през месеците август, септември, октомври, през месец ноември се увеличава и в края на годината достига 443 души.

Разпределението на напусналите по причини е дадено в долната таблица:

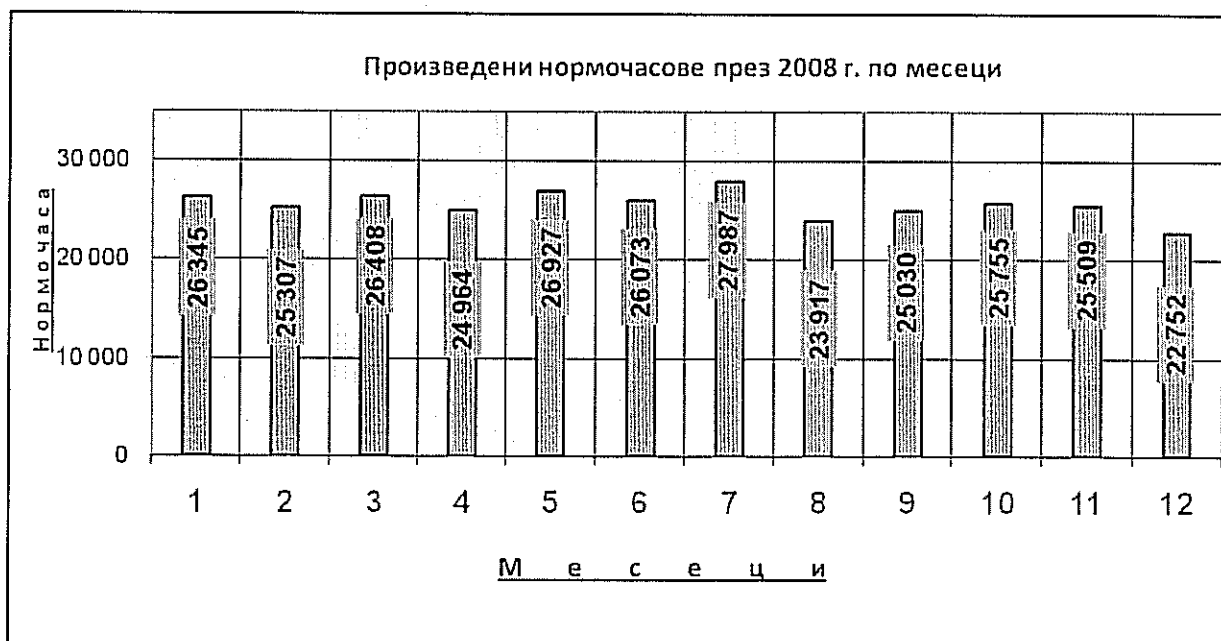
Основание за прекратяване на трудовия договор	Брой
По молба на лицата - чл. 325, т. 1 от КТ	49
По молба на лицата с предизвестие - чл. 326, ал. 1 от КТ	28
Смърт на лицето - чл. 325, т. 11 от КТ	3
Прекратяване по инициатива на работодателя - чл. 71, т. 1 от КТ	28
Дисциплинарно уволнение - чл. 330 от КТ	7
ВСИЧКО	115

Изработените нормочасове за цялата 2008 година са 307 хиляди. Средномесечното производство се равнява на 25 581 нормочаса. От тях 23 763 н/ч (92,9%) са по клиентски поръчки, а 1 818 н/ч (7,1%) са отчетени по различни видове вътрешни поръчки.

През предходната 2007 година изработените нормочасове са 280 хиляди. Средномесечното производство се равнява на 23 372 нормочаса. От тях 22 049 н/ч (94,3%) са по клиентски поръчки, а 1 324 н/ч (5,7%) са отчетени по различни видове вътрешни поръчки.

Изчислено на средномесечна база нарастването е с 9%.

Изработените нормочасове през отделните месеци са посочени в графиката на следващата страница.

Произведените нормочасове от един действително работил нормен работник са 151 н/ч средномесечно. Този показател е почти еднакъв в сравнение с 2007 година, през която произведените нормочасове от един присъствен работник са средномесечно 152 н/ч.

На следващата графика са посочени произведените н/ч от един работник по месеци.

Използваемостта на работното време на основните нормени работници е 89%, изчислена като съотношение между отработените нормочасове и присъствените човекочасове.

На графиката по-долу е посочено натоварването в % на нормените работници по месеци.

През 2008 година увеличението на средната работна заплата е с 49 на сто спрямо 2007 година. През 2007 година тя е 631 лева, докато за 2008 година, същата е 940 лева. Причината е повишение на часовите ставки на нормените работници и договорените заплати на ненормения персонал.

11. Професионално обучение и повишаване на квалификацията

Повишаването на квалификацията, производителността и ефективността на работниците и служителите е основен приоритет за управлението на човешките ресурси в дружеството.

През 2008 година над 60 работника и служителя на „Бесттехника ТМ–Радомир“ ПАД са преминали различни обучения за придобиване, повишаване и поддържане на професионалната квалификация.

През месец април дружеството подписа договор с Агенцията по заетостта към Министерство на труда и социалната политика за изпълнението на Проект „Реализиране на скрития потенциал“. 70% от средствата, необходими за изпълнение на проекта, са предоставени безвъзмездно от Европейския социален фонд и държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007 – 2013. В рамките на 15 месеца в Центъра за професионално обучение на дружеството се провеждат три шестмесечни курса. 54 работника, които нямат професионална квалификация, се обучават по професиите Заварчик и Шлосер. Очаква се, след успешното завършване на курсовете, обучените работници да могат да се включат по-активно в производствения процес, като повишат производителността си до 20%.

От 01.08.2008 година в Центърът за професионално обучение започна първия курс по проекта за придобиване на професионална квалификация по специалност „Заваряване“ код 5210901, а от 01.10.2008 год. и курс за придобиване на професионална квалификация по специалност „Шлосерство“ код 5211101. В двата курса се обучават 37 работника от Дружеството.

От 09.09.2008 година до 10 декември 2008 год. в „Център за професионално обучение“ към „Бесттехника ТМ – Радомир“ се проведе курс за придобиване на правоспособност на мостови и козлови кранове до 40т, в който се обучиха както работници на предприятието така и външни лица. Изпита бе проведен на

16.12.2008 год. като всички курсисти издържаха изпита по теория и практика и придобиха свидетелство за правоспособност за упражняване на професия „Машинист на мостови и козлови кранове до 40 тона”.

Крайната цел на провежданите квалификационни мероприятия е работниците и служителите да бъдат по-добре подготвени и мотивирани за да се осигурява производството на висококачествена и високотехнологична продукция.

12. Подържане на здравословни и безопасни условия на труд

За осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд в “Бесттехника ТМ–Радомир” ПАД се съблюдават действащите нормативни изисквания и регулярно се провеждат: начален инструктаж; инструктаж на работното място; периодичен инструктаж. При смяна на технологичен процес и при отсъствие от работа повече от 45 дни, независимо от причините, допълнително се провежда извънреден инструктаж.

През 2008 год. в дружеството са започнали работа 130 работника, които са преминали начален инструктаж и инструктаж на работното място.

В дружеството са утвърдени правила и изисквания за осигуряване на безопасни условия на труд. На работниците регулярно се осигуряват лични предпазни средства, съобразени с характера на извършваната от тях дейност.

В края на септември на работниците и служителите от Дружеството беше осигурено работно облекло за зимния сезон.

Изготвени са инструкции по техника на безопасност и охрана на труда и са поставени на работните места в цеховете. Поддържа се регистър на трудовите злополуки.

В производствените корпуси са поставени телефонни номера на Инспекция по труда - Перник с цел изпращане на съобщения за възникнали злополуки и аварии.

В дружеството е осигурено обслужване на работниците и служителите от служба по трудова медицина “Интермед Консулт” ЕООД – гр. София.

През февруари – март 2008 година бяха извършени задължителните периодични медицински прегледи на работниците и служителите от службата по трудова медицина “Интермед Консулт” ЕООД – гр.София, съгласно Наредба №3 за задължителните предварителни и периодични медицински прегледи на работниците.

През януари 2008 година е проведено атестиране на заварчиците по “Наредбата за безопасната експлоатация и технически надзор на повдигателните съоръжения”.

Организирано е и е проведено обучение (атестиране) на служителите /ИТР/ по “Наредбата за устройството и безопасната експлоатация на преносните и разпределителни газопроводи и на съоръженията, инсталациите и уредите за природен газ” и “Наредбата за устройство, безопасна експлоатация и технически надзор на газовите съоръжения и инсталации за втечнени въглеводородни газове”.

По “Наредба № 28 за устройство и безопасна експлоатация на съдове работещи под налягане” и “Наредба за устройство и безопасна експлоатация на преносните и разпределителните газопроводи, на съоръженията, инсталациите и уредите за природен газ” са атестирани работниците от газово стопанство.

Проведено е обучение за разширяване знанията по Наредбата за устройството и безопасна експлоатация на преносните газопроводи и на съоръженията, инсталациите и уредите за природен газ и за обслужване на пещи отгревни „LOI SAAR”.

- Проведено е обучение за опресняване и разширяване знанията по Наредбата за безопасна експлоатация и технически надзор на повдигателните съоръжения от 2006 год. на всички кранисти в Дружеството.

- Проведени са курсове за опресняване и разширяване знанията по Наредбата за безопасна експлоатация и технически надзор на повдигателните съоръжения на всички работници от Фирмата обслужващи повдигателните съоръжения.

През м. март 2008 год., съгласно изискванията на чл.281 от Кодекса на труда и чл.73./1/, т.3 и чл.10, ал.1 от Правилника за безопасност и здраве при работа в електрически уредби на електрически и топлофикационни централи и по електрически мрежи (ДВ бр.34/2004 год.), бе проведено обучение за квалификационна група за електро-безопасност при работа по електрообзавеждане с напрежение до 1000 V от кооперация “ЕЛОТ” – гр.София на лицата, които обслужват и ръководят работи в тях. Проведено е обучение за квалификационна група за електро-безопасност при работа по електрообзавеждане с напрежение до 1000 V. Изпитите бяха проведени през юли 2008 година.

През февруари 2008 год. бе сключен договор с кооперация “ЕЛОТ” – гр.София за измерване на импеданса на контур “фаза – защитен проводник” на ел.съоръжения и измерване на преходното съпротивление на заземителите по измервания все още не са направени.

През м. ноември започнаха замервания от Службата по трудова медицина на параметрите на работната среда – токсични вещества и прах. Протоколи не са представени от направените замервания.

След консултации със Службата по трудова медицина на Дружеството и Комитета по условия на труд, са разпределени работниците и служителите, които подлежат на застраховане съгласно Наредбата за задължително застраховане на работниците и служителите за риска “трудова злополука”. Застраховката срещу риск “трудова злополука” е сключена за едногодишен срок със застраховател „Ей Ай Джи България застрахователно и прастрахователно дружество” ЕАД. Застраховани са всички работници и служители, разпределени в съответните рискови групи.

13. Екология и опазване на околната среда

В дружеството се води дневник за отпадъците, в който всяко тримесечие се записват изкараните от цеховете метални стружки и маломерни парчета материал.

В РИОСВ – Перник е представен План за управление на разтворителите за одобрение и съгласуване, но все още няма потвърждение.

През 2008 година е изготвена и предоставена на РИОСВ информация относно химичните вещества и препарати, класифицирани като опасни въз основа на физико-химичните им свойства.

Във връзка с необходимите документи за определяне на санитарно-охранителна зона около сондажен кладенец за питейно-битово водоснабдяване на „Бесттехника ТМ – Радомир” ПАД е предоставена питейна вода на РИОКОЗ – гр.Перник за изследване на физико-химичните и микробиологични показатели. В полученият протокол контролираната проба вода съответства на изискванията на Наредба №9 от 16.03.2001 год. по контролираните показатели: цвят, мирис, мътност, вкус и др. Направен е и радиологичен анализ на питейната вода. Протокола и сертификата за резултатите от проведения радиологичен контрол на пробата на водата съответстват на изискванията посочени в Табл. Г от приложение № 1 към чл.3 т.2 на Наредба 9 за качеството на водата, предназначена за питейно – битови цели /ДВ бр.30 от 2001 год./.

14. Инвестиционна дейност

През 2008 година отчетната стойност на дълготрайните материални активи, в резултат на извършените инвестиционни разходи, беше увеличена с 1 300 хил. лева, както следва:

- машини и производствено оборудване - 680 хил. лева;
- автомобили - 328 хил. лева;
- съоръжения - 166 хил. лева;
- земя - 97 хил. лева;
- сгради - 8 хил. лева;
- други ДМА - 21 хил. лева.

По своята същност посочените по-долу инвестиционни разходи представляват предимно новопридобити ДМА. По-малко са основните ремонти, модернизация и реконструкция, които увеличават отчетната (първоначална) стойност на машините, оборудването и сградите.

Значителна по размери е непряката инвестиционна дейност, извършена в дружеството през последните две години. На първо място тя е свързана с преместване и основни ремонти на големите металообработващи машини от Корпус 12 и Корпус 13 в Корпус 7. Това са стругове, шлайфхобели, фрезхобели и други. По този начин обработката на големите детайли се съсредоточава в Корпус 7. В Корпус 12 и Корпус 13 бяха оформени нови участъци за заварочни и монтажни дейности. Създаден е нов монтажен участък в Корпус 7, VII – мо поле.

През 2008 година от Корпус 13 в Корпус 7 е преместен, монтиран, модернизирен и пуснат в експлоатация Струг тип “1 А 665”. Демонтиран и преместен от Корпус 12 в Корпус 7 е Фрезхобел тип “ FZ 1250x1250x6000/4“. Направен е основен ремонт, възстановяване и пускане в експлоатация на Борверг “Шкода” тип “W 200 H”, инв. № 73050. Възстановено и ремонтирано е електрическото осветление в Корпус 7, IX–то поле. Основен ремонт е направен и на стругове SC 3200 и SC 4000. В Корпус 7 е възстановен и пуснат в експлоатация кран № 2, ПкПу 1120 в VII – мо поле. През отчетния период е направен основен ремонт на Струг каруселен тип “1512”, Струг каруселен тип “1563” и Струг универсален “С11 МВ” в Корпус 7. Възстановена е ел.инсталацията на плъзгаща врата между 8-мо и 9-то поле /среден вход /.

В Корпус 12 през 2008 година е направен основен ремонт и модернизация на кран 12-3-3 и кран 12-3-4 в 3-то поле, над газо-кислородо-резна машина RUR 4000 GP. Възстановен и ремонтиран е също и кран 12-2-3, Q = 32/8т във 2-ро поле. Направен е ремонт и монтаж на компенсатори на захранващи шини в Корпус 12, VII поле. Изработена е траверса с постоянни магнити с товароносимост 5 тона. Направена е модернизация и ремонт на заварочни машини "LAG-400". Проектирана и изработена е раздвижна ремонтно-монтажна платформа. Направен е основен ремонт и са пуснати в експлоатация листоогъваща машина тип XZC 3000/25 и Борверг тип W 250 G. През 2008 година в Корпус 12, I-во поле е изграден фундамент на който е монтиран и пуснат в експлоатация висящ шмиргел за входящ контрол на металите. В Корпус 12 е направен монтаж, наладка и пускане в експлоатация на нова Заварочна колона C&V 3x3 s с глава A 6 S Arc.Master – 1 бр и заваръчен токоизточник LAF 1000 – 1бр .

В Корпус 13 през 2008 година е направен основен ремонт на Фрезхобел тип "FLP 2000", Струг "CU 400", Струг универсален тип 165 и други текущи ремонти.

Продължава работата по възстановяване функционалността на Корпус 20 и изграждането на помпено помещение и резервоар за вода.

Направен е ремонт и преустройство на 5 кабинета на 3-ти етаж в административната сграда .

Неп пряката инвестиционна дейност е свързана и с договора за наемане на производствените мощности на "Струма 1892" АД, гр. Перник, сключен в края на 2004 година. На базата на този договор, бяха преместени основните производствени машини и оборудване и монтирани в съответните цехове, за които са предназначени. В тази връзка през 2008 година е направен основен ремонт на Зъбонарезна машина тип 5K 328 A (собственост на "Струма 1892" и монтирана в Корпус 7) и на Зъбодълбачна машина "MAAG" (собственост на "Струма 1892" и монтирана в Корпус 7), с което се увеличава отчетната (първоначалната) им стойност.

Салдото в края на декември на разходите за придобиване на ДМА е в размер на 2 936 хил. лева. Тук се включват:

- Корпус 20 - 860 хил. лева;
- склад за мобилизационна готовност - 278 хил. лева;
- жилищни сгради - 414 хил. лева;
- основен ремонт на Корпус 7 - 607 хил. лева;
- основен ремонт на Корпус 12 - 479 хил. лева;
- основен ремонт на Корпус 13 - 204 хил. лева;
- помпено помещение в Корпус 20 - 94 хил. лева.

Това представляват предимно разходи по строителството и незавършени основни ремонти на сградите. След окончателното им завършване, с тези разходи ще се увеличи отчетната (първоначална) стойност на съответните дълготрайни материални активи.

През отчетния период дружеството не е извършвало финансова инвестиционна дейност.

15. Качество на произвежданата продукция

Акционерното дружество разполага с добре организирано складово стопанство - главно с оборудвани закрити складови помещения, които осигуряват съхраняването на необходимите за производството материали, комплектоващи изделия и елементи, а също така и спомагателни материали и консумативи.

Съществуващите складови помещения осигуряват съхраняването на материалите с необходимите качества и сигурност.

Организацията и реда в складовото стопанство е описана в Основна процедура ОП 7.5-4-0. В последните години е въведен принципа да се осигуряват материали, след като е открита поръчка за съответното изделие или услуга. Това позволява да се използват само свежи материали и комплектоващи изделия, без да е необходимо престояването им продължително в складовите помещения.

Всички налични материали в складовите помещения имат необходимата идентифицираща маркировка, картотекират се с всички необходими данни за тях и придружителни документи за произход, технически характеристики, качество, количество, дата на производство и закупуване, складиране и др. Складовите помещения разполагат с необходимата подемна техника - кранове с товароподемност до 12,5 t и с електроповдигач за оперативна работа.

В Дружеството има добре организиран входящ контрол на всички постъпващи материали, комплектоващи изделия и елементи, и спомагателни материали, необходими за производството. Организацията, реда и задълженията на отделните длъжностни лица по изпълнението на входящия контрол, документите, които се съставят и други изисквания са посочени в Основна процедура ОП 7.4-2-0 "Проверка на закупения продукт".

Входящият контрол се провежда въз основа на изискванията на техническата документация, изискванията на възложителя (купувача), нормативно-техническите документи отнасящи се за съответния материал, изделие и по преценка на инспектора по входящ контрол според придружителните документи (сертификати за качество, опаковъчни листа, паспорти и др.). За доказване на необходимите качества на материалите се извършва допълнителен разрушителен или безразрушителен контрол, химически анализ, спектрален анализ и проверка на механичните свойства. При констатиране на отклонения в качеството и изискванията, входящите материали се отклоняват и не се допускат в производството.

В Дружеството се поддържа библиотека с всички необходими нормативни и нормативно-технически документи за разработване, производство, ремонт и експлоатация на поднадзорни съоръжения, включително и по Техника на безопасността. Това се отнася за фирмени стандарти, инструкции, Български държавни стандарти, международни стандарти, Евронорми, стандарти на някои европейски и американски страни, нормативно-технически документи на Държавната агенция по стандартизация и други подобни.

Дейността по поддържането и актуализирането на библиотеката, разработването и осигуряването на Дружеството с необходимите фирмени и други стандарти се извършва от Специалист по стандарти.

За по-важните видове технологични процеси са разработени фирмени процедури и технологични инструкции с определени изисквания за качествено

им извършване. В Дружеството е документирана Система по управление на качеството съгласно изискванията на ISO 9001:2000. Същата е сертифицирана от TUV NORD със сертификат № 44 100 077024.

Също така дружеството притежава и сертификати за произвеждане на заварени метални конструкции съгласно DIN 18800-7 и DIN 15018, за поддържане, ремонтиране и преустройство на мостови, козлови шабелни кранове и релсовите пътища към тях издадено от "Държавна агенция за метрологичен и технически надзор" (притежава Удостоверение №340 от 11.04.2008г.), за системата на качеството на заваръчните процеси в дружеството съгласно DIN 729 - 2, издадени от немската сертификационна организация SLV Halle. DIN 729 - 2 е доказателство за качеството на произведените заварени конструкции, за контролирането на заваръчните процеси, за проследимостта на използваните материали и за изпитването на крайната продукция чрез всички методи за безразрушителен контрол.

Заварчиците в дружеството са 24 и са сертифицирани от TUV NORD съгласно БДС DIN EN 287-1:2004, при спазване на директива 97/23/EG за добиване на трудоспособност за заварчици.

За всеки заварчик се води специален картон, в който се нанасят всички данни за квалификацията му, резултатите от периодичните проверки на знанията му, резултатите от изпитванията на заварените от него пробни заварени съединения и други сведения, които характеризират работата му като заварчик.

Контролът на качеството на заваръчните работи се извършва от висококвалифицирани инспектори по технически и качествен контрол с висше образование. Безразрушителният контрол се извършва от акредитирана лаборатория "НДТ ЕКСПРЕС"-ООД гр. Перник с която сме сключили договор за извършване на контрол на съоръжения с повишена опасност, в това число и газови съоръжения и инсталации. Лабораторията е съоръжена с достатъчна апаратура за извършване на ултразвуков, рентгенографичен, магнитнопрахов и капиларен /цветна дефектоскопия/ контрол.

За измерване на съоръженията разполагаме със специалисти с висше образование от ЦИЛ и необходимата измервателна техника.

Проверката на документите през 2008г. за осигуряване на качеството в различните области показва основните проблеми по качеството, които са от получени рекламации, възникнали от установени от инспекторите по качеството несъответствия и са регистрирани в 130 броя „Протокол за несъответствие". В тях се отразяват решенията на главния конструктор и главния инженер за понататъшните действия. В повечето становището на главния конструктор е да се приеме преработка. Понякога възникналото несъответствие не е определящо за качеството и се приема без преработка. Когато е взето решение как да се действа в конкретния случай, протоколът за несъответствие се връща на инспектор "КК".

Има и недопустими несъответствия, поради което главният конструктор е дал становище за предприемане на необходимо действие брак и са съставени 27 броя „Акт за брак", като преди всичко са констатирани дефекти в доставените материали.

Непрекъснатото подобряване на СУК е тясно свързано с анализа на данните и предприемането на коригиращи и превантивни действия. Предприемането на

коригиращи и превантивни действия в Дружеството е регламентирано в процедура ОП 8.5-1-0

През разглеждания период е получена само една рекламация от ТЕЦ „Варна” относно 2 бр. „Грайфер за въглища – 10 куб.м.”. След обстоятелни анализи се установи грешка в конструкцията и всички разходи за поправката се поеха от „Бесттехника ТМ-Радомир” ПАД.

След направените вътрешни одити по качеството и направеното цялостно преглеждане системата по качество на дружеството (с участие на ръководния персонал) се вижда, че е внедрена в Дружеството, функционира в съответствие с ISO 9001:2000.

16. Просрочени вземания и задължения и събирането им по съдебен ред

До четвъртото тримесечие на 2008 год. „Бесттехника ТМ-Радомир” ПАД води съдебни дела, като исковите са на обща стойност 3 230 хил. лева – главници и лихви. Част от делата са срещу нередовни длъжници за произведена и доставена, но неплатена продукция. Друг дял от делата са срещу търговски контрагенти за неизпълнени договорни задължения и по обжалвани по административен ред актове на общинската и данъчната администрация.

До края на четвъртото тримесечие на 2008 год. на „Бесттехника ТМ-Радомир” ПАД са присъдени по водените от дружеството дела 2 850 хил. лева, част от които са по недължими задължения на дружеството и обезсилени изпълнителни листа.

В посочения период срещу „Бесттехника ТМ-Радомир” ПАД са заведени и част от тях приключили облигационни и трудови дела за главници и лихви в размер на 66 хил. лева.

През четвъртото тримесечие на 2008 год. от и срещу „Бесттехника ТМ-Радомир” ПАД се водят съдебни дела, разпределени както е посочено в следващите таблици:

№ по ред	Съдебни дела, водени от и срещу "Бесттехника ТМ - Радомир" ПАД до края на 2008 година	Претендирана сума в хил. лева
1	Облигационни/граждански и административни дела, водени от дружеството до 31.12.2008 година	3 230
2	Присъдени на дружеството вземания	2 850
3	Граждански/облигационни и трудови дела, водени срещу дружеството до 31.12.2008 година	56
4	Присъдени вземания на наши контрагенти и работници по невлезли в сила решения	10

Задълженията по изпълнителни дела са увеличени на база присъдени суми по решения от IV-то тримесечие, но все още не са удовлетворени или не е постигнато споразумение за изплащането им. Същите са, както следва:

№ по ред	Изпълнителни дела, водени срещу "Бесттехника ТМ - Радомир" ПАД	Дължимата сума (хил. лв)
1	Изпълнителни дела, с вискатели физически и юридически лица	16,5
	Общо дължими суми по изпълнителни дела	16,5

До края на четвъртото тримесечие на 2008 год. „Бесттехника ТМ-Радомир” ПАД изплати около **1 469 хил. лева** за различни видове задължения, както е посочено в таблицата по-долу, които нямат съществени промени поради настъпването на общо икономическата финансова стегнация.

№ по ред	Описание на задълженията	Изплатена сума (хил. лв.)
1	По граждански дела:	13
	▶ Към физически лица	7
	▶ Към юридически лица	6
2	По изпълнителни дела	1 330
	▶ Към физически лица	61
	▶ Към юридически лица	1269
3	Текущи споразумения със и без заведени дела	126
	▶ Към физически лица	26
	▶ Към юридически лица	100
	Общо изплатени задължения през 2008 година	1 469

Тук не се разглеждат обединените и разсрочени от Министерския съвет за осем години публични задължения.

17. Увеличаване на кредитната експозиция

В началото на 2008 година задълженията на дружеството към „ОББ” АД бяха в размер на 5 280 хил. лева. Тази сума представлява кредитна линия на револвиращ принцип. Общият разрешен размер е 2 700 000 EURO, от които 1 350 000 EURO се издължават съгласно погасителен план по 50 000 EURO месечно. Останалите 1 350 000 EURO се ползват на револвиращ принцип. Сроктът им е до края на 2009 година с опции за удължаване с по една година. При прилагането на тези опции крайният срок става 2012 година.

С допълнително споразумение от 6-ти февруари 2008 година се променя ползваният лимит за банкови гаранции от 1 300 000 EURO на 2 700 000 EURO.

С договор за банков кредит №19 от 06.02.2008 год. „ОББ” АД отпуска инвестиционен кредит в размер на 1 000 000 EURO. Средствата по този кредит могат да се ползват за закупуване на машини и съоръжения, както и за основен ремонт на производствените корпуси. Усвояването им се извършва в

съотношение Кредит : Собствени средства → 75% : 25%. Срокът за усвояване е до края на 2008 год., а погасяването е в продължение на 4 години, започвайки от януари 2009 година.

С анекси от август 2008 година кредитната експозиция на дружеството беше увеличена с 1 700 000 EURO, както следва:

- кредитната линия нарастна с 1 000 000 EURO и стана 3 700 000 EURO;
- лимита за банкови гаранции беше увеличен със 700 000 EURO и вече е 3 400 000 EURO.

Обезпечение за банката по общата кредитна експозиция е особен залог на търговското предприятие „Бесттехника ТМ-Радомир” АД.

18. Дейност в областта на научните изследвания и проучвания

Дружеството не извършва научно-развойна дейност на този етап.

19. Движение на акциите

Дружеството е публично АД.

През 2008 година на фондовата борса са изтъргувани акции на „Бесттехника ТМ-Радомир” ПАД в обеми, както следва:

№ по ред	Месеци на 2008 година				№ по ред	Тримесечия на 2008 година				% от минималния среднодневен обем от 2000 акции
	Месец	Брой акции	Брой работни дни	Среднодневен обем		Тримесечие	Брой акции	Брой работни дни	Среднодневен обем	
1	Януари	2 539	22	115	1	Първо тримесечие	9 562	63	152	7.59%
2	Февруари	6 321	21	301						
3	Март	702	20	35						
4	Април	72	21	3	2	Второ тримесечие	1 905	63	30	1.51%
5	Май	637	21	30						
6	Юни	1 196	21	57						
7	Юли	512	23	22	3	Трето тримесечие	1 057	65	16	0.81%
8	Август	154	21	7						
9	Септември	391	21	19						
10	Октомври	0	23	0	4	Четвърто тримесечие	153	63	2	0.12%
11	Ноември	40	20	2						
12	Декември	113	20	6						
Всичко 2008 година		12 677	254	50			12 677	254	50	2.50%

През годината средната цената на една акция е 10,63 лева.

Дневният обем на продажбите през периода се движеше неравномерно – от нула до няколко хиляди броя. Най-много продажби са отчетени на 20.02.2008 година, когато са изтъргувани 2 493 акции. Продажната цена се движеше в границите от 5,90 лв. до 14,50 лева за една акция.

Колапсът на фондовите борси не подмина и „Бесттехника ТМ-Радомир” ПАД. За 4-то тримесечие са реализирани само 5 сделки за 153 бр. акции, при средна цена от 5,92 лв. за 1бр., или 53 бр.акции средно на месец.

За сравнение за 9-те месеца имаме 205 сделки за 12524 бр.акции, при средна цена от 10,83 лв., или 1392 бр. акции средно на месец. С други думи, ако пазарната капитализация на Дружеството в края на 9-месечието на 2008 г. е била 19 млн.лв., то в края на годината тя е 10,4 млн.лв.

20. Заключение

В заключение следва да се посочи, че като цяло 2008 година бе успешна за „Бесттехника ТМ-Радомир” ПАД. Дружеството реализира печалба въпреки значителното свиване на пазара в световен мащаб от който пазар то е в пряка зависимост.

гр. Радомир
30.01.2009 година

Директор “Финанси и планиране”:

/В. Дрехарски/

Директор “Правно обслужване и връзки с инвеститорите”:

/Р. Каменов/

**УТВЪРДИЛ,
ИЗПЪЛНИТЕЛЕН ДИРЕКТОР:**

